

KOM GODT FRA START MED DIN DHO

Dansk-historieopgaven (DHO) er den første af de store flerfaglige opgaver, du vil møde i dit gymnasieforløb.

Værd at vide om dit Dansk-historieprojekt – før, under og efter!

Geert A. Nielsen
sggn@solgym.dk

Opgaven ligger i foråret i 1.G, hvor du får vejledning til dit projektarbejde og skemalagte skrive dage.

I eksamensperioden før sommerferien skal du så til en mundtlig evaluering, hvor du kort præsenterer dit skriftlige produkts hovedkonklusioner og derefter taler med dine vejledere om såvel proces som produkt.

Evalueringen er fremadrettet, så fokus er at give dig konstruktiv kritik: Det handler om, at du kan lære af dine fejl og komme godt videre.

Indhold

Kort om DHO	3
HVAD BETYDER ALT DET FOR DIG OG DIT PROJEKTARBEJDE?	4
OM SELVE PRODUKTET	4
FOKUS PÅ KOMMUNIKATIONEN.....	5
DHO I DET MUNDTLIGE.....	6
APPENDIKS LEDETRÅDE TIL ARBEJDET MED DANSK- OG HISTORIEFAGETS TILGANGE TIL VIRKELIGHEDEN	7
Fag fordeler arbejde mellem sig.....	7
KÆRLIGHED TIL ORD OG TANKE.....	7
FORSKELLIGHEDER OG BERØRINGSFLADER	8
Fælles interesser for kommunikation	9
LITTERATUR OG HISTORIEFORTÆLLINGER	10
Til fortællingen som skriveudfordring.....	11
Værd at huske når du skriver	11
Brug (af) noter	12
Hvornår vil det være vigtigt at citere i stedet for blot at henvise?.....	12
Hvordan bør en litteraturliste se ud?.....	12

Kort om DHO

Da DHO ligger ret tidligt i det samlede gymnasieforløb, giver læreplanerne i både dansk og historie anvisninger på, at undervisningen forud for projektarbejdet skal styrke dine forudsætninger for at arbejde selvstændigt og flerfagligt.

I begge fags læreplaner hedder det:

I slutningen af 1.g udarbejdes en flerfaglig opgave i dansk og historie. Som optakt til dansk-historieopgaven gennemføres et obligatorisk forløb i samspil (mellem historie og dansk) med vægt på fordybelse i et historisk emne samt elevernes udtryksfærdigheder og relevante metoder i fagene. I forløbet skal indgå et grundlæggende overblik over centrale historiske og litteraturhistoriske udviklingslinjer i Danmark.

Dansk-historieopgaven (DHO) ligger, som det fremgår af læreplanerne, i direkte forlængelse af undervisning, hvor du i 1.G møder *historisk læsning* og arbejde med at skabe overblik ved at trække lange historiske og litteraturhistoriske udviklingslinjer.

Det flerfaglige samspil giver i praksis dig, dine klassekammerater og jeres lærere stor frihed til at vælge perioder og forskellige temaer til selve projektføreløbet. Men for alle de fælles forberedelser gælder det ifølge læreplanerne om, før selve DHO, at:

- *styrke* elevernes evne til kritisk og reflekteret at finde, udvælge, anvende og vurdere forskelligartet materiale
- *træne* faglig skrivning herunder anvendelse af citater, henvisninger, figurer, illustrationer m.v.
- *introducere og arbejde med* historiefagets og danskfagets identitet, *deres beslægtede og forskellige metoder.*

(Kursiveringerne i ovenstående er tilføjet af mig for tydeligt at understrege læreplanernes intention!)

HVAD BETYDER ALT DET FOR DIG OG DIT PROJEKTARBEJDE?

Den undervisning, som forbereder projektet, skal afstikke rammer og give dig redskaber til at arbejde selvstændigt. Så begynder selve projektforsøget.

DHO kan gennemføres på flere måder.

Vejlederne udpeger en kortere eller længere historisk periode, et særligt tema og måske en fælles ramme for en opgave, som du så – med større eller mindre frihedsgrader – kan udvælge materiale til at løse.

Det kan også ske, at du får flere frie valg og dermed større ansvar og udfordringer.

Under alle omstændigheder skal du i projektets forberedelsesfase have vejledning, så du kan komme godt i gang og få struktur på din opgave før skriveperioden. I den proces skal du:

- finde, læse og tage gode noter til din læsning
- udvælge materiale til problemstillinger, som optager dig – og præsentere dine vejledere for dine overvejelser
- så bør du – når du har hørt og noteret dine vejlederes kommentarer – tænke dit projekt igennem en ekstra gang – og
- sikre dig, at du både får dansk og historie i spil.

Hvordan får du så både dansk og historie i spil? Det klarer du bedst ved at tænke din opgave som en *sag*, en lille bid historisk virkelighed, som du vil undersøge flerfagligt. I nogle tilfælde vil du endda kunne undersøge dele af opgavens materiale med afsæt i metoder (fremgangsmåder) fra begge fag.

OM SELVE PRODUKTET

Din færdige DHO skal opfylde en række formelle krav:

- Forside med titel og basisoplysninger
- Indledning
- Noter og litteraturliste
- Evt. Bilag

Opgaven skal have en forside med titel og basisoplysninger om dit projekt.

Din fremstilling skal rumme en indledning, hvor du kort udfolder dit projekt – *sag* og *problemstillinger* – og giver læseren en nøgle til, hvordan du vil gribe selve opgavebesvarelsen an i de følgende afsnit.

Fremstillingen skal i øvrigt indeholde henvisende noter og en litteraturliste. Kravet om noter betyder først og fremmest, at du løbende i opgaven skal henvise til det materiale, du trækker på.

Noter har den væsentlige funktion, at dine lærere og læsere kan tjekke dit faglige arbejde. I de fleste af de bøger, du kender fra undervisningen, er der ikke tradition for at anvende noter. Men næsten alle fagbogsforfattere er uddannet i videnskabsfag, hvor noteapparater er standard.

I opgaven kan det også være relevant, at du vedhæfter bilag med materiale, du selv har fundet og anvender i din opgavebesvarelse.

FOKUS PÅ KOMMUNIKATIONEN

Når du skriver din DHO, kan du med fordel holde fast i, at dine primære modtagere er andre elever og studerende på samme faglige niveau som dig selv.

Du kan også trække på den træning og de erfaringer, du har fra skriftlig dansk og med at skrive i historietimerne, når du skal formidle dit projekt.

I skriftlig dansk har du forud for DHO prøvet at skrive en eller flere analyserende opgaver og fået en introduktion til de krav, en sådan opgave stiller. Så ved du allerede nu, at analyse og fortolkning er helt centrale danskfaglige aktiviteter – og din formidling heraf skal udgøre den danskfaglige kerne i din DHO.

Med historie stiller sagen sig lidt anderledes. Her er det ikke selve analysen af nogle få kilder i sig selv, som skal udgøre kernen i fremstillingen. I stedet skal du i historie *bruge* resultaterne fra dine analyser i en sammenhængende *historiefortælling*, som er underbygget med henvisninger til læst fremstillingsstof og det udvalgte kildemateriale, du har arbejdet med.

Den måde at skrive på er ikke fuldstændig fremmed for danskfaget. For når en fagperson skriver f.eks. litteraturhistorie, medie- eller sproghistorie sker det på samme måde og på samme vilkår, som når historikere skriver historier.

DHO I DET MUNDTLIGE

Når dine vejledere har læst og reflekteret over din opgave, skal du som nævnt til mundtlig fremlæggelse med efterfølgende diskussion og evaluering:

Her er det forventningen, at du kort præsenterer din opgaves undersøgelser og konklusion og kommenterer din arbejdsproces.

I den sammenhæng får du også mulighed for at drøfte dit valg af materiale, de anvendte metoder og forskelle og ligheder mellem fagene.

Målet med den mundtlige evaluering er først og fremmest at give dig ros og konstruktiv kritik, så du i 2.G. og 3.G. står med styrkede forudsætninger for arbejdet med SRO og SRP.

Her lukker den korte vejledning til DHO-projektet. Fortsættelsen er et appendiks, altså et tillæg, som uddyber læreplanernes bemærkninger om fagenes identitet og metoder – både deres forskellighed og deres store fælles berøringsflader:

APPENDIKS

LEDETRÅDE TIL ARBEJDET MED DANSK- OG HISTORIEFAGETS TILGANGE TIL VIRKELIGHEDEN

Fag fordeler arbejde mellem sig

Fag er fundet på. Det er mennesker, som mest af praktiske grunde har opdelt virkeligheden i forskellige felter, som gør det mere enkelt at undersøge og forstå verden omkring os.

Både dansk og historie er humanistiske fag, som udgår fra menneskevidenskaber: Det er fag, der beskæftiger med studiet af menneskets kulturprodukter og sprog, af mennesket som handlende og skabende væsen samt studiet af menneskets natur.

Som selvstændige fag er hverken dansk eller historie – set i et større tidsperspektiv – særligt gamle.

Dansk blev først et bærende skolefag i gymnasiet i begyndelsen af 1900-tallet og det moderne historiefag fik først selvstændig status på europæiske universiteter i løbet af 1800-årene.

Det betyder ikke, at ingen tidligere beskæftigede sig indgående med litteratur og sprog og med historie. Men disse områder var mere en sidebeskæftigelse for lærde mennesker, som studerede primært teologi og jura.

KÆRLIGHED TIL ORD OG TANKE

Beskæftigelsen med litterære fortællinger og med sprog havde lige siden oldtiden handlet om at bære en tradition videre og vedligeholde mulighederne for, at nye generationer kunne læse og forstå de gamle tekster – og skrive videre selv.

Arbejdet med at vedligeholde teksterne og lave nye oversættelser og kommenterede (altså forklarende) udgaver var kernen i filologisk arbejde. *Filologi* – ordet kommer fra oldtidsgræsk og betyder *kærlighed til ord og kender af ord og tanke*. Det var oprindeligt i Europa tekster på oldtidsgræsk og latin, som optog filologerne, men den videnskabelige beskæftigelse med moderne sprog og realiteten alle sprog har rødder i filologien.

FAGLIGE FÆLLESNÆVNERE

Som selvstændige videnskabsfag har de moderne sprog- og litteraturstudier, som det er tilfældet med dansk, en ret kort historie. Og i undervisning blev fremmedsprog først ret sent en opgave for skolen. Længe var det aktiviteter som dannelseseliten og købmænd, der handlede internationalt, måtte organisere selv og betale for.

Også for historie fik filologien en afgørende betydning. Filologiske arbejder skaffede simpelthen grundlaget for, at historikere havde både gamle historiske fremstillinger (fortællinger) og et omfattende kildemateriale at læse og undersøge.

Det er ligeledes et fællestræk, at begge fag udviklede deres identitet og selvforståelse i løbet af 1800-tallet i et Europa, som var præget af samfundsmæssig modernisering og stærke nationalistiske strømninger.

Det gjorde både dansk og historie til aktive medbyggere på de bærende forestillinger om dansk national identitet. De to fag blev til som moderne – i dag vil vi sige traditionsbærende og -bevarende – *dannelsesfag*.

FORSKELLIGHEDER OG BERØRINGSFLADER

Fag fokuserer forskelligt på virkeligheden

Ser vi et øjeblik på fagenes forskelligheder og berøringsflader, giver det mening først kort at pege på forskellighederne:

Dansk beskæftiger sig med sprog, litteratur, kommunikation og kulturelle udtryk i en ret bred forstand. **Historiefaget** ser lidt andre steder hen.

Historiefagets pionerer interesserede sig i begyndelsen mest for politisk og økonomisk historie – og i stort omfang for den nationale historie. Det er grundtræk, vi stadig kan se spor efter, selv om historie aktuelt arbejder med en mangfoldighed af emnefelt, der overlapper med flere, også samfundsfaglige og naturvidenskabelige fag.

Fælles interesser for kommunikation

En vigtig berøringsflade forekommer i krydsfeltet mellem danskfagets kommunikationsanalyse og historikers arbejde med at analysere kilder. Kildemateriale bliver for moderne historikere alle de tekster og andre genstande, som den enkelte historiker vælger at anvende i sit arbejde.

Principielt foregår kommunikationsanalyserne i begge fag på samme måde og efter fælles mønstre – og i nutidens historiefag virker det ekstra oplagt at lære af danskfagets tilgange og viden på dette område. Så helt overordnet binder det *at analysere og fortolke* nutidens dansk- og historiefag tæt til hinanden. Det gælder både i teori og i praksis.

Opmærksomheden i kommunikations- og kildeanalyserne kan i udgangspunktet ligge med lidt forskellige betoning af interesse, men det har mindre betydning i det store billede. I øvrigt ved ingen på forhånd alt om, hvilke spørgsmål det i en analyse- og fortolkningsproces kan være nødvendigt at stille og søge svar på.

Og nye spørgsmål, der kommer til undervejs, kan vise sig at blive relevante at stille i løbet af processen. Det er i øvrigt fælles betingelser for alle humanistiske fag.

LITTERATUR OG HISTORIEFORTÆLLINGER

Fokus på fortællinger

Et meget frisk og hurtigt anslag til en indkredsning af fagernes anden store berøringsflade kunne stille skarpt på *fortællingen*, på selve det at fortælle. I en danskfaglig sammenhæng er analyse og fortolkning af litterære tekster (det vi kalder *fiktio*n) en helt central disciplin og en udredning af fortællesituationen er supervigtig.

Fokus på teksten og *teksten alene* som et autonomt univers er en ret ny tilgang i litteraturforskningen. Men det er nok denne såkaldte *nærlæsning* eller *nykritik*, som dominerer i litteraturundervisningen i dag.

I 1800-årene, hvor danskfaget tog form, var de herskende tilgange anderledes. Litteraturstudierne blev dengang drevet med en stærk interesse for at arbejde med teksterne i en bredere sammenhæng. På sin vis var den eller de arbejdsmåder, som var herskende dengang, påvirket af, hvad der samtidig foregik i naturvidenskaberne. De moderne naturvidenskaber havde succes og skabte målbare resultater.

Så interessen for at studere natur, arv og miljø – og finde frem til facts virkede ind på litteraturforskningen. Det gjorde, at studiet af værkerne blev sat i relation til forfatternes liv, psyke, baggrund, arv og miljø.

Denne *biografiske tilgang* fik efterhånden mange former, fordi nyere teorier om menneskets psyke og liv i samfundet kom til at påvirke litteraturforskningen og dermed indirekte også undervisningen.

Sammenlignende litteraturstudier med interesse for at afdække ligheder og forskelligheder mellem nationale litteraturer, nationalkarakterer, foretrukne temaer, helte, hovedpersoner og værdier eller stil og skrivemåde fik ligeledes betydelig udbredelse. Tilgange med sammenlignende sigte kalder vi *komparative metoder*.

Og både viden fra den biografiske og komparative litteraturforskning har i den store sammenhæng leveret ammunition til arbejdet med at skrive litteraturhistorie.

Til fortællingen som skriveudfordring

I danskfaget giver det god mening også aktivt at skrive fortællinger – både fiktive og fagligt formidlende.

I historie kommer interessen for fortællingen umiddelbart ikke så tydeligt til udtryk, men den har afgørende betydning.

Værd at huske når du skriver

I relation til DHO og i forløbet forud for projektet er det vigtigt at prøve at skrive i historie. Her handler det ikke om at skrive fiktion, men om at konstruere og fortælle en fagligt veldokumenteret fortælling. Det er den binding, historieskrivning er underlagt, når den skal formidle resultater fra historiefagligt arbejde.

Som fortæller eller skriver i DHO er det forventningen, at du producerer en fagligt underbygget og veldokumenteret historie.

At skrive en sådan forudsætter, at du, som nu skal fortælle, har sat sig ind i et afgrænset historiefagligt stof (der omfatter både fremstillingsstof – tekst skrevet af andre historieskrivere – og et lille udvalg af kilder). Og det er afgørende, at du også har forholdt dig kritisk til dit materiale.

På det grundlag er det opgaven at konstruere en fortælling, så du får fortalt, hvad du har fundet ud af på en måde, hvor du holder dig til sagen, men samtidig kan fange din læsers interesse.

Bemærk i den sammenhæng, at du som skriver har sproget og alle dets muligheder og virkemidler at arbejde med. Den eneste begrænsning i forhold til de finde-på-friheder, som fiktionsforfattere har, er, at du skal holde dig til sagen og formidle faglig viden uden at digte til. Til gengæld har du – når du konstruerer din fortælling – stor indflydelse på, hvilken historie der kommer ud af det.

Når du har overblik over dit materiale og har gennemført din analyse- og fortolkning, begynder skrivningen for alvor: Det bliver dine beslutninger, som afgør sagen: Du finder frem til en fortællerstemme, vælger en vinkel og en vej.

Så konstruerer du en sammenhængende fortælling med en begyndelse, en midte og en slutning.

Begyndelsen bliver helt afgørende. Dit indledende *anslag* signalerer, hvor du vil hen. Så skriver du videre inden for de rammer, du selv har sat. Historiefagligt er det så muligt at tjekke efter og også diskutere din fortælling. Og glem ikke, der kan altid skrives en anden historie om (næsten det samme).

God skrivelyst!

Brug (af) noter

Der er ikke nogen mystik i at anvende noter.

I de større opgaver, du skriver i ungdomsuddannelserne og på din videre rejse gennem uddannelsesverdenen, er brug af henvisende noter et must, altså en nødvendighed.

Her ser du et eksempel på en henvisende note på en side fra en større skriftlig opgave.

Eksempel på fodnoter

Ligeledes fandtes der et fåtal af store forpagtere, som oplevede en stor fremdrift, og dyrkede landet med henblik på salg af afgrøder⁹. De fleste franske bønder var dog de små fæstere og daglejere. Fæstebønderne var de bønder, som ejede eller fæstede for lidt til at kunne leve af det, og dermed måtte de tage yderligere arbejde med hjemmeindustri, eller arbejde for en anden bonde. Daglejerne var de fattigste i samfundet. Disse havde ingen jord selv, og måtte arbejde for andre for at have en indtægt. Ligeledes måtte de bevæge sig rundt i egnen i søgen efter arbejde, og i værste tilfælde tigge¹⁰.

Bønderne var især hårdt tyngede af de kongelige skatter. De skulle blandt andet betale la taille, capitation og vingtième, som var direkte skatter, og indirekte skatter som la gabelle, en særligt forhadet saltskat, som gjorde det sværere for bønderne at have salt nok til konservering af letfordærlige fødevarer. Desuden skulle de betale tiende til kirken, de var forpligtede til at arbejde på veje og anlæg, og til at yde militær tjeneste¹¹.

Oplysningstidens indflydelse

Et andet karakteristika ved Frankrig i 1700-tallet er oplysningstiden og dens udbredelse.

Oplysningstiden havde sin begyndelse i starten af 1600-tallet, og fortsatte frem til revolutionen. Her tog man afstand fra religionen, og accepten af det ukendte som værende Guds vilje. I stedet forholdt man sig kritisk til sin omverden, til de ting som kunne undersøges videnskabeligt ved eksperimenter, iagttagelser, målinger og vejninger, og ved analyser af de observerede data. Logik, erfaringer og en kritisk stillingtagen vægtede her over tro og autoriteter. Oplysningstidens filosoffer ønskede at befri mennesker for fordomme og uvidenhed, gennem oplysning og fornuft, og der opstod en grundlæggende overbevisning om, at mennesket selv kunne være herre over - eller i det mindste påvirke - sin egen skæbne. Denne tankegang brød med datidens traditioner med en høj grad af indflydelse fra kirken, og naturligvis også med en accept af en kongemagt af Guds nåde, hvorfor kongen i stedet skulle autoriseres af folket og dets vilje¹².

⁹ Niels Høffding: *Den franske revolution - Bind 2*, Gyldendal 1981, s. 15

¹⁰ Niels Høffding: *Friheden eller døden - Den franske revolution*, Gyldendal, 1989, s. 37

¹¹ Niels Høffding: *Den franske revolution - Bind 2*, Gyldendal 1981, s. 16

¹² Ulrik Grubb, Knud Helles og Bente Thomsen: *Overblik*, Gyldendal 2006, s. 113

De forekommer to steder. Det ene lyder:

For oft engender'd by the hazy North,
Myriads on Myriads, Insect-Armies wait
Keen in the poison'd Breeze; and wantful eat
Thro' Buds, and Bark, even to the Heart of Oak
Their eager Way. A feeble Race! scarce seen,
Save to the prying Eye: yet Famine waits
On their voracious Course, and starves the Year.²

I slutningen af det samme digt dukker de op for anden gang:

Thus the glad Skies,
The wide-rejoicing Earth, the Woods, the Streams,
With every Life they hold, down to the Flower
That paints the lowly Vale, or Insect-Wing
Woe'd o'er the Shepherd's Slumber, search the Mind
To Nature tun'd, with a light-flying Hand,
Invisible; quick'ning, thro' the Nerves,
The glittering Spirits, in a Flood of Day.³

Det er ikke to arter af insekter der er tale om i disse to passager. Det er heller ikke to arter af samme natur i nogen objektiv mening. Det er to naturideer, to vurderinger af en og samme natur.

For den ene, ifølge hvilken naturen er syndens straf, er insekter et kærkomment udtryk for destruktion. De æder sig gennem knopper og bark og egetræer og spreder ødelæggelse hvor de kommer frem. For den anden, ifølge hvilken naturen er oeden, yder insekterne med deres vingeslag deres lille bidrag til den store forårs-harmoni.

I begge tilfælde er, som oftest hos Thomson, forbindelsen til den menneskelige verden tydeligt angivet. De destruerende insekter frembringer ikke blot ruïn, men også som konsekvens af ruïneringen, hungersnød („Famine“ A v. 125); de smukt flagrende insekter deltager ikke blot i det enstemmige forårskor, de gør det hen over hyrdens slummer og indgyder strålende humor („glittering Spirits“ A v. 876) i hans krop. Hvordan kan sådanne modsetninger være mulige?

Spørgsmålet har ikke noget simpelt svar. Men det åbner for en

72

Hvornår vil det være vigtigt at citere i stedet for blot at henviser?

Du bør vælge at citere, når du særlig grad vil betone, at det her er væsentligt og noget, du vil fremhæve som helt centralt eller bemærkelsesværdigt i den undersøgelse, du er i gang med.

Du kan så skrive i selve brødteksten, hvor citatet kommer fra – eller måske bedre – oplyse det i en (fod)note.

Og så forventer læseren, at du bruger citatet til noget og i din fremstilling pointerer, uddyber og kommenterer.

Hvordan bør en litteraturliste se ud?

For overskuelighedens skyld bør en længere litteraturliste være alfabetisk ordnet efter først angivne forfattere/efternavn. Skriv efter mønstret:

Forfatteren, fornavn ... evt. m.fl ... så "Titel", forlag og udgivelsesår.

Opstil hjemmesideadresser helt for sig og gør ligeledes det efter et alfabetisk princip.

Husk, at hjemmesider løbende bliver opdateret og endda nedlagt. Så registrér, hvornår du har besøgt siden og sæt datoen på din litteraturliste.

Og hvis du indgående bruger og henviser til et materiale fra en hjemmeside, gælder det om at gemme materialet, så du kan kopiere det ind i et bilag til din opgave.

Litteraturliste

Primær litteratur

Orla Lehmanns ridehustale 1845, fra Søndberg, Olaf: *Den danske revolution 1830-1866*. Systime 2004

Bondecirkulæret, d.8. november 1845, <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/vejen-mod-grundlov-og-demokrati-1830-1849/> Besøgt d.15.11.2020

Sekundær litteratur

Adriansen, Inge m.fl.: *Fokus 2. Fra oplysningstid til imperialismen*. Gyldendal 2007

Frederiksen, Peter m.fl.: *Grundbog til Danmarkshistorien*. Systime 2006

Friisberg, Claus: *Det danske demokrati. Et tilfælde eller en selvfølge?* Gyldendal 1999

Søndberg, Olaf: *Den danske revolution 1830-1866*. Systime 2004

Internetsider:

Vejen mod grundlov og demokrati 1830-1849, <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/vejen-mod-grundlov-og-demokrati-1830-1849/> Besøgt d.15.11.2020

Artikler:

Hansen, Nanna Holm: *Demokrati kom senere end grundloven*, Jyllands-Posten 1. januar 2016

Film:

Thuemoes, Dorthe Gad: *Historien om Danmark. Grundloven, folket og magten*. DR1 2017